

Obrambni vestnik.

Imenitno priznanje! „Slovenec“ v št. 136. tolče sebe po glavi. O zadnjih naših dopisih pravi „Slov.“ to-le! „Kar zadnji čas piše (namreč „Tov.“), pa je tako, da spada v psihologijo (pa ne Trseglovihov „mas“!) prirojenega zločinca... priobčuje stvari (namreč „Tov.“), kakršnih ne bi bili niti sposobni pariski apaši, ki prenočujejo v kanalih.“ — In kaj smo priobčili? Gola fakta: daje baron Schwarzlomil zakone; da Jeglič denuncira vpričo c. kr. okr. šol nadzornika svoje kolege z anarhisti; da Hočevan, Krek in Jaklič psujejo svoje politiške nasprotnike s psi; da dr. Sušteršič pavšalno na shodih blati in ščuva ljudstvo zoper učiteljstvo brez stvarne podlage; da je dr. Sušteršič v dež. zbornici zasmejal bedo učiteljstva; da nemoralno in nepostavno uveljavlja S. L. S. svojo moč s skrajno nasilnostjo; da štrukturalizem pozivlja na boj na nož zoper učiteljstvo; da je c. kr. šol. nadzornik Stiasny uradno uprizoril politiško agitacijo; da c. kr. vlada podpira zakonolomstvo; da je dež. šol. svet preselil svojo pisarno na II. m. šolo v Ljubljani, vse to poleg drugih dejstev, ki jih **klerikalci ne morejo utajiti**. In kaj pravi „Slovenec“? Da so to stvari, katerih ne bi bili sposobni niti pariski apaši, ki prenočujejo v kanalih, a so jih zmogli naši klerikalci, jih je zmogla S. L. S., jih je zmogla naša c. kr. vlada. In še bolj obsoja „Slov.“ svoje ljudi, on pravi, „da je to prirojeno zločinstvo“. Tako je! Zločinci se poznajo med seboj!

„Straža“ in „Slovenec“ zopet farbata. Zadnji naš članek „Namen in bodočnost Slomškarije na Štajerskem“ je „Straža“ tako presenetil, da je hitro jela zopet pisati članke, za katere bi stavili, da niso iz učiteljskih krogov! „Stražinu“ početju se le smejemo. Nje taktiko in nakane smo popolnoma odkrili, in sedaj je vsa iz sebe, ker njen račun ne pojde po že zasnovanih načrtih. Zgraditi se mora „moderno Slom.“, to se pravi toliko kakor ustanoviti je potreba koristolovstvo in koristarstvo. Haha! To je sedaj moderno! „Straža“ še nič ne govori o številu Slomškarjev na Štajerskem. In ker „Straža“ sama še ni tako vajena farbarije, ji je na podlagi njenih člankov „Vesela znamenja“ priskočil na pomoč „Slovenec“ št. 136, ki je že bolj varen lagati, in je prinesel vest: „... že lepo število teh pogumnih mož se oglašajo...“ Hkrati se je pa zaletel in odkril vse, kar „Straža“ previdno taji: „... in ni več daleč čas, ko bo nesramni liberalizem tudi med štajerskim slovenskim učiteljstvom izgubil ves vpliv“. To je ves namen in smoter „krščanske podlage“, na katero se „Straža“ sklicuje. Ne bo se posrečila nakana intrigantom, to jim garantujemo!

Zanimive podatke smo že prejeli na obrambni odsek o nasilju, korupciji in preganjanju učiteljstva. Ti podrobni podatki nam jako koristijo, da lahko svoje trditve podpremo vsak čas z dejstvi. Pride čas, ko pojdemo od splošne obrambe tudi na obrambo posameznih slučajev. Za sedaj prosimo, da tovariši in tovarišice potrpe, da omenjamo samo najtipičnejše slučaje. Prosimo, da nam vsakdo tudi vnaprej naznani vsak slučaj natanko opisan takoj in da nam one tovarišice in oni tovariši, ki jim je še kak slučaj znan, vposredujejo takoj material. Pridemo s podatki, ki bodo naši vladi in našim klerikalcem smrdeli še bolj od sedanjih!

Kranjske vesti.

—r— **Aut — aut!** Prikrit „Slomškar“ ne odgovarja prikritemu „lažniku“, dokler ne navede polnega imena. Kakor hitro pa bo navedel polno ime, se bova domenila povsem in se ogledala od vseh strani in dognala, kdo je bolj „nagnit“ in kdo je večji „streber“. Pa magari je gospod poročevalec štev. II. med „baroni in grofi“, kot nazivlje nekatere gosp. dopisnik štev. I. Do tedaj pa: „Vezir doli“, da se vidiva v obraz!... V Doleh pri Litiji, 18. dan meseca junija 1910. Janko Polak, nadučitelj.

—r— **Vadnica pri mestaem dekliskem liceju v Ljubljani.** Poročevalec občinski svetnik dr. Pipenbacher je v zadnji seji občinskega sveta ljubljanskega izjavil: Po § 2. šol. zak. iz l. 1869. so šole, ki jih vzdržuje mestna občina, javne, in na javnih šolah imenuje učne osebe dež. šolski svet. To glede vadnice pri mestnem dekliskem liceju v sedanjih razmerah ni priporočljivo. Z ozirom na posledice, ki bi iz tega nastale, naj se vadnica spet izroči v oskrbo „Mladiki“, ki jo je ustanovila; mestna občina pa naj prispeva „Mladiki“ primerne zneske za učiteljsko osebo. Tako nasvetuje župan. Poročevalec se z županom strinja in stavlja tozadevne predloge, ki se sprejmo.

—r— **Občinski svet ljubljanski proti dež. šol. svetu.** Občinski svet ljubljanski je z ozirom na zadnje dogodke v dež. šol. svetu sprejel nujni predlog obč. svet. dr. Trillerja, ki se glasi: Občinski svetdeželnega stolnega

mesta: 1. Z obžalovanjem konstatuje, da c. kr. deželni šolski svet v zadnjem času brez vsakih stvarnih razlogov in na očitno kvar ljubljanskega ljudskega šolstva dosledno prezira vsak teruo-predlog c. kr. mestnega šolskega sveta pri oddaji učiteljskih služb na ljubljanskih ljudskih šolah, ki jih vzdržuje z ogromnimi gmotnimi žrtvami mestna občina ljubljanska, in da v navzkrižju z jasnimi zakonitimi predpisi oddaja take službe celo brez razpisa. 2. Obžaluje še posebej, da g. predsednik c. kr. deželnega šolskega sveta očitno podpira in mestoma naravnost omogočuje tako vsakemu uspešnemu napredovanju ljubljanskega šolstva skrajno kvarno in zgolj strankarsko politiško, deloma pa vrhu tega naravnost protizakonito postopanje relativne večine vrhovne deželne šolske oblasti. — 3. Protestuje kot poklicani zastopnik ljubljanskega ljudskega šolstva vzdržujočega faktorja zoper te neznosne razmere ter prosi c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje primerne odpomoči. — 4. Naroča mestnemu magistratu, da ta protest sporoči predsedniku c. kr. deželnega šolskega sveta, c. kr. ministrskemu predsedniku in c. kr. ministrstvu za uk in bogočastje. — Nujni predlog je bil sprejet enoglasno.

Štajerske vesti.

—š— **Z Gomilskega** nam pišejo: Jubilejska slavnost dne 22. maja tek. leta v proslavo 100letnega obstanka tukajšnje šole je v kljub neugodnemu vremenu kaj lepo uspela. Že prejšnji večer so pokali topiči ter napovedovali vsi okolici ta dan veselja in radosti. Šola si je nadela praznično obleko. Bogato so jo okitila dekleta iz Grajske vasi z zastavami, cveticami in zelenjem, dočim so gomilska dekleta slavnostni prostor izpremenila v pravcati pomladanski hram, fantje pa so priredili napise. Pred šolo se je blestel rek: Pravo učenje da lepo vedenje, odpira stezico v srečno življenje. — Pred vhom na slavnostni prostor se je nahajal napis: Iskren pozdrav našim blagim mladim ljudem! — Na drugi strani pa v opomnjo bivšim učencem in učenkam: O, srečni ča-i, kje ste vi preteklih mojih mladih dni? Zaman vas kličem zdaj nazaj, minil mi je detinstva raj! — Ob 10. uri predpoldne je bila slovesna zahvalna služba božja, pri kateri je braslovski g. dekan v lepem govoru in šoli prijaznem smislu razložil pomen današnjega jubileja. Ob 3. uri popoldne pa se je pričela šolska in obenem ljudska veselica. Vovkov kozole je bil kmalu dupkoma poln, dasi je največji v celotni okolici. Navzoči so bili poleg domačinov še gostje iz Braslovca, Vranskega, Polzele, St. Pavla, St. Jurja, Mozirja, Nazer, Rečice itd. Žal nam je, da nekateri odlični gostje, ki so zaradi silnega deževnega naliva nekoliko pozneje došli, sploh niso več mogli dobiti primernih prostorov. Dotični gospodje naj nam to blagohotno oprostite. — Najprej je nastopila šolska mladina ter naprej deklamovala in potem zapela več triglasnih za šolo pripravljenih narodnih pesmic tako ubrano in z občutkom, da se ji je vse občinstvo divilo. Potem je šolski voditelj v spominskem govoru oertal delovanje šole v poučnem in vzgojevalnem oziru. Omenil je, da šteje tukajšnja šola med svoje bivše učence lepo število mož, ki zavzemajo danes ugledna mesta v človeški družbi. Svoje temeljno znanje so si tu pridobili 4 duhovniki, 2 zdravniki, 5 c. kr. uradnikov, 4 učitelji in obilica nadebudnega dijaštva. Tudi ni danes v vsem gomilskem okolišu odraslega človeka-domačina, ki bi ne bil vsaj nekoliko več čitanju, pisanju in računanju. Šola pa ni samo učilnica, marveč tudi vzgojevalnica. Napadno je torej mnenje, da je otrok, ki se zaradi slabe nadarjenosti ni mogel dosti naučiti, zaman hodil v šolo. Saj se deca v šoli navaja tudi k spodobnemu vedenju in krepostnemu življenju. Tu se veepi otroku smisel za red in snago, tu se mu zbuja zavest, da je človek ustvarjen za delo in da je vsako koristno delo zanj častno, brezdolno pohajkovanje pa poniževalno in pogubno. Tu se mu pred očijo tudi mišni vzori, po katerih mu bo v življenju stremiti, oziroma jih posnemati. Tu se mu skratka ogreva srce za vse lepo, dobro in plemenito, da si pridobi idealno naziranje o svetu in da, stopivši iz šole, ne smatra gonje po posvetnem blagu kot edini smoter človeškega življenja. Tako je delovanje šole v vzgojevalnem obziru. Ali ni to vsaj toliko vredno kakor priučevanje potrebnega znanja? Potem je govornik podal zgodovinske črtice o postanku in razvitku tukajšnje šole. U-tanovil jo je leta 1810. tačasni tukajšnji kurat Andrej Juh, ki je pozneje postal prošt v Dobri vasi na Koroškem. Izposloval je namreč v to svrhu potrebno podporo deloma od verskega zaklada, deloma od soneškega graščaka Antona pl. Ruhethala. Zaradi tega so se občani odločili za stavbo posebnega šolskega poslopja. Kot prvi posvetni učitelj je bil tu nameščen Lorenc Poznik, doma iz St. Kancijana na Koroškem. Deloval je tu celih 50 let. Bil je vnet za svoj poklic ter si znal pridobiti ljubezen svojih soobčanov. Bil je dober šolnik, dokler mu niso opesale telesne moči. Imel je iz tujih fará otroke na hrani, da so se tu šolali. Leta 1865. se je preselil v boljše domovino. Njegovi bivši učenci so mu postavili kament nagrobni spomenik z napisom: „Tu v pravici njih mnogo ste podučevali, da bi se tam med rajskim zvezdam radovali.“ Po njegovi smrti je šola jela izgubljati svoj

dober sloves. Krivo temu je bilo pogosto menjavanje učiteljskega oboja. V naslednjih desetih letih je službovalo namreč tu zaporedoma sedem učiteljev. Šele Ivan Reich je vztrajal dalje na svojem mestu. On je preosnoval šolo v smislu novega šolskega zakona, da je prišla v njej materinščina do polne veljave. Zaradi tega so se učni uspehi boljšali, in šola je jela polagoma, a dosledno napredovati. Leta 1887. se je razširila v dvorazrednico. Leta 1892. je dospel tačasni šolski voditelj na svoje mesto. Za njegove dobe je pridobila šola šolski in sadni vrt ter se opremila s potrebnim telovadnim orodjem. Leta 1903. pa se je razširila v trirazrednico. O tej priliki se je šolsko poslopje popolnoma prenovilo in po higieničnih predpisih uredilo. Prskrbelo se je tudi za potrebo bodočnosti. Tako je šola dosegla sedanjostopnjo svojega razvika. Naposled se je govornik zahvalil vsem činiteljem, ki so — bodisi duševno, bodisi gmotno — kaj pripomogli k procvitanju šole ter zaklical presvetlemu cesarju kot najvišjemu pokrovitelju šole trikratni „Slava!“ Vse občinstvo se je temu pozivu burno odzvalo, šolska mladina pa je navdušeno zapela A. Kosijevu „Molitve za cesarja“. — Zdaj se je s šolsko mladino uprizoril igrokaz „Star vojak in njegova rejenka“ iz J. Tomšičeve zbirke. Učenci so nastopali v igri tako sigurno in izrazito, da so marsikateremu poslušalcu stopile solze v oči. Vsa čast tukajšnjima gđ. učiteljicama, ki sta jih tako izborno izvežbali. Po igrokazu je mladina zopet nastopila s štirimi pevskimi točkami, in sicer „Veselo dekle“, „Kukavica“, „Želja“ in „Pomlad“, ki so vse občinstvu jako ugajale. Zato je vsakokrat odlikovalo mlade pevce z burnim ploskanjem. — Pri veselici je sodelovala šentpavelska godba na pihala pod vodstvom učitelja Schmid-a. Tudi ta je v splošno zadovoljnost rešila svojo nalogo. Po dognanem vzporedu se je šolska mladina izdatno pogostila ter potem razšla. Drugi udeležniki pa so se radovali še nadalje ter oživljali spomine na svojo srečno mladost. Tako je ta slavnost popolnoma dosegla svoj namen, vneti ljudstvo za šolo in mu nekako predočiti njen pomen in njene zasluge za ljudsko izobrazbo. Kot trajen spomin na to slavnost pa ostane jubilejski šolski sklad v podporo tukajšnji ubožni šolski mladini, ki bo morda narasel na 1000 K.

—š— **Roditeljski sestanek.** V Čadramljah pri Konjicah priredbe dne 29. junija t. l. ob 3. uri popoldne trinajsti roditeljski sestanek, na katerem bo razpravljala domača učiteljica gospica Gorjakova o temi „Kakršna setev, takšna žetev“. Učiteljstvo sedanjih šol, posebnost cenjene gđ. tovarišice, dobro došle!

Tržaške vesti.

—t— **Pravljica o treh urah več.** Očitane neprevide čankarice G-eve, da učiteljice trž. okolice „več“ delajo, nego njihovi kolegi in to, natanko izračunano, tri tedenske ure več, je, kakor smo že omenili, na jako šibkih nogah. Ali ker mi ničesar ne trdimo, za kar bi tudi ne znali navesti trdnih podatkov, hočemo daues na podlagi uradne statistike za šol. leto 1908.—09. (za leto 1909.—10. še ni izdana) prepitati kosti oni pravljici o treh urah. V trž. okolici poučuje v razredih 38 učiteljev in 45 učiteljic. Med te ne uštejemo seveda štirih voditeljev večjih šol, ki so zaradi obilice pisarniškega dela oproščeni vsakega pouka v razredih. Na omenjene učne osebe odpade, ako odbijemo posebe plačane ure veronauka, ki ga poučujejo tuintam tudi učitelj, 1915 tedenskih učnih ur, in sicer 858 na učitelje, 1057 na učiteljice. Navadna divizija nam sedaj pokaže, da odpade povprečno tedenskih ur 22½ na učitelja in 23½ na učiteljico v trž. okolici. Od onih 3 ur več sta skopneli tedaj že ½. Kar še ostane kot plus na račun učitelje, (t. j. ena ura) pa se izenači s tem, da od 45 učiteljic poučuje le sedem v višjih razredih (IV. in V.), ostalih 38 pa v nižjih, kjer je manj popravljajna naloga, ali celo nič, in manj muke za disciplino. Od 38 učiteljev pa poučuje 23 v višjih razredih in le 15 v nižjih (v prvem razredu poučujejo le štirje učitelji; učiteljice pa 15.) Naravno je tedaj da učiteljicam nalagajo ženska ročna dela v razredih, da se delo in trud in uporabljeni čas kolikor toliko izenačijo pri obeh spolih učnih oseb. Ali hočemo iti še dalje. Tržaške tovarišice zahtevajo, da se po vseh šolah nastavi učiteljice ročnih del. To je pravična zahteva in mogoče bodo z njo v doglednem času prodre. Pravična je zahteva pa le s pedagoškega stališča, a ne s stališča onih famoznih „3 ur več“; pravična ravnotako, kot zahteva po specialistih za risanje, petje itd. Če se učiteljicam to posreči, jim odpade tedensko okolo 160 ur, t. j. 3½ ure na učiteljico na teden. Potem bi naše tovarišice „delale“ (po G-jevi) le 20 ur na teden, in njihovi tovariši 22½ (povprečno). Za to prednost pa menda ne bodo zahtevali enakih plač z učitelji, obdarovanimi z družino itd. itd. Čankarica G-eve je vse to stremljenje trž. tovarišice (tozadevni memoriali leže že na magistratu) ali utajala ali ni vedela o njem, drugače bi se tako ne bahala z onimi tremi urami dela več, ki — ne eksistujejo. Če se pa nastavijo učiteljice ročnih del, potem pa — potem zagovarjamo mi našo višjo plačo lahko z več ur tra-

jajočim delom. Aut — aut! Že to kaže površnost čankarice in piškavost njenih argumentov. Hvala Bogu, da znamo še računati. In vkljub rezultatom tega računa, je naša trž. učit. organizacija najtoplejše podporpirala zahtevo naših tovarišic za ustanovo učiteljic ročnih del. Nismo je ne smešili, ne podcenjevali. Če pa naše tovarišice dosežejo to (tudi z našo pomočjo), potem naj si vzamejo v pretres tudi sledeče razmerje: učiteljica: 20 ted. ur — učitelj: 22½ ted. ur. Nadaljne korake do izenačenja plač z učitelji pa naj postavijo na temelj povsem drugih argumentov, negoli jih je podala G-eve. Tržaški tovariši.

—t— **Manifestacijski shod tržaških Slovencev** v vseučiliški zadevi se je vršil preteklo nedeljo ob ogromni udeležbi. Na shodu sta govorila dr. Vilfan in imenu politiškega društva „Edinost“ in državni poslanec dr. Rybač. Na shodu je bila sprojeta naslednja resolucija: „Tržaški Slovenci, zbrani dne 19. junija 1910 v Narodnem domu v Trstu odklanjajo očitanje, da nasprotujejo kulturnim zahtevam drugega naroda, katere so obrekovali sami ponižali v predmet politiške kupčije; poudarjajo svoje zahteve po slovenskih ljudskih šolah za tisoče slovenskih otrok v Trstu, po srednjih strokovnih šolah in po slovenskem vseučilišču; odobrujejo stališče „Jugoslovanske zveze“ in složno postopanje državnohorskkih poslancev, ki ne dopuščajo, da se na šolskem polju da nasičenim zatiralcem edino, kar jim manjka, dočim odrekajo oni, ki se danes upajo v imenu kulture obsojati Slovence, tem poslednjim najelementarnejše na kulturnem polju; izrekajo državnemu poslancu Rybaču zaupanje ter ga pozivljajo, naj s tovariši vred nadaljuje zapričeti boj: za kulturo in pravico slovenskega naroda.“ Ta resolucija je bila sprejeta z gromovitim ploskanjem. K resoluciji se je oglasil za besedo dr. Jos. Mandić in predlagal, naj se pooblasti politiško društvo „Edinost“, da naj pošlje na „Slovansko Enoto“ brzojavko, v kateri izražajo tržaški Slovenci željo in pričakujejo, da bodo v tem tako važnem vprašanju vsi avstrijski Slovani in zlasti Čehi podpirali Jugoslovane in še posebe tržaške Slovence. Dr. Rybač je predlagal, naj se pošlje enako brzojavko tudi „Poljskemu kolu“, ker so Poljaki, žalibog, ravno taki afaristi, kakor Italijani in se ne brigajo za druge Slované. Oboje je bilo z odobravanjem sprejeto.

—t— **Za šolo na Opčinah.** Mestni magistrat je predlagal mestnemu svetu nakup parce. 2449 na Opčinah v obsegu 1882 štirjaskih seznjev in to za ceno 30.500 kron kot stavbišče za gradnjo novega šolskega poslopja na Opčinah. Svet. tov. Ferluga je mestnemu svetu toplo priporočil, naj sprejme predlog magistrata. Obenem je izrazil željo, da bi prišle čimprej na vrsto tudi druge šole v okolici, namreč v Gropadi, Rocolu in Sv. M. Magd. Predlog magistrata je bil enoglasno sprejet.

Istrske vesti.

—i— **Slovenska šola v Kopru** se jeseni na vsak način otvori, ker so vsi naši voljni žrtvovati po možnosti v ta namen. Naše očete — večinoma ubožne — navdušuje posebno dejstvo, da pomen take šole jasno uvidevajo naše zunanje občine, zadruge in društva. Vsaj pa je res grozno, kako čvrsta kri slovenskih naseljenjcev v Kopru leto za letom preraja zaspane rodovine istrskih mestec, ki so vse navzkriž v sorodstvu. Najbolj beneška rasa je baje v Kopru, kakor pravi neki istrski koledar. In glejte: vsaka druga obitelj ima slovenski priimek. Ko bi bili vsi ti ostali naši, kako bi izgledalo danes v Kopru? Uči naj nas preteklost, da rešimo v bodočnosti, v kolikor se rešiti da. Dosedaj so doprinašali v Simičev sklad za šolo že neštevilni darovalci. Vsi želijo, naj dobijo mnogo posnemalcev. Vendar skupna vsota ni še posebno visoka. Srčna hvala v imenu naših malih vsem, ki so kaj žrtvovali!

—i— **Istrska deželna razstava.** Češki listi, predvsem „Den“, prinašajo vabila na istrsko deželno razstavo. Ta vabila izhajajo iz informacije pisarne češke deželne zveze za pospeševanje prometa s tujci v kraljevini Češki. Čudno je, da je ta zveza tako slabo informirana. V Kopru ni istrske deželne razstave — temveč je laška razstava. Iz te razstave so izključili vse, kar je slovenskega ali hrvaškega. Mi opozarjamo Čeha, da na tej razstavi ne smejo češki niti govoriti. In če zahtevajo v slovenskem jeziku vstopnico ali kozarec vina itd., ne dobe niti odgovora. Toliko češki javnosti na znanje!

Goriške vesti.

—g— **Umrla je v Gorici učiteljica Murovčeva** v četu let. Preostali naše sožalje!

Splošni vestnik.

„Jutro“, neodvisen političen dnevnik, prinaša v svoji 105. številki zopet uvodni članek „Slovensko učiteljstvo“, kjer brani učiteljski stan pred sedanjim korupcijskim. List se odločno vedno in ob vsakem slučaju zavzema za naš